

Loubna, Imane, Nadia en Oussama (van links naar rechts), vier eerstejaars vmbo'ers van het Calvin met Junior College in Amsterdam-West gingen met christelijke studenten in gesprek over hun leven, dromen en geloof. „Christenen bidden wel, maar anders.“, merkte Oussama. „En toch zijn we niet echt heel anders.“ | foto Nederlands Dagblad

Hij wil later 'iets met kinderen' – zij ook. Hij droomt van trouwen en een wereld zonder oorlog – zij ook. En toen ze dat van elkaar hoorden, bleken de werelden van de christen-student en de moslim-vmbo'er elkaar opeens te raken. Hoe een multiculti-vmbo in Amsterdam-West bruggen slaat en steeds meer christelijke leerkrachten les willen geven op 'zwarte' scholen.

door onze redacteur
Hilbert Meijer

AMSTERDAM – Een massief betonnen gebouw, met brede trappen en gangen, hoge plafonds en een ouderwetse schoolbel die elke drie kwartier gaat. In de kantine en gangen surveilleren breedgeschouderde mannen van de beveiliging die, kortgeschoren en strak in het pak, alles en iedereen in de gaten houden. Het Calvin met Junior College in het multiculturele Amsterdam-West is interconfessioneel – een fusieproduct van protestanten (Calvin) en katholieken (Junior College) – maar dat is niet te zien aan de leerlingenpopulatie. Het is een 'zwart' vmbo, met meer dan negentig procent moslimkinderen. Als de school in het verleden de krant haalde, dan was het negatief. Het vmbo in Slotervaart kreeg enkele jaren geleden bekendheid toen Margalith Kleijwegt, redactrice van *Vrij Nederland*, besloot de school een tijd te volgen. Ze schreef er een artikelenreeks over en de school figureert ook in haar boek *Onzichtbare ouders – de buurt van Mohammed B.*, waarin Kleijwegt de wijk beschrijft waarin Mohammed B. de moordenaar van Theo van Gogh, opgroeiende en leerlingen van het Calvin met Junior College volgt. Dat had effect, constateert de lokale zender AT5: de school is omgevormd van een onopvallend vmbo tot de proeftuin van Amsterdam. Bekende Nederlanders spanden zich in voor de school, bankmedewerkers geven er les en een hoge manager van de gemeente is er gedeputeerd als interim-directeur. Toch: niet de meest voor de hand liggende plek om de eerste klassers een superchristelijk boek te laten lezen over christenvervolg door moslims. Jos Clemens, docent levensbe-

schouwing, deed het wel. „Om een brug te slaan tussen moslims en christenen hier in Amsterdam“, verklaart hij. Is die kloof dan zo groot? „Er is zeker iets te overbruggen“, aarzelt Clemens. De vmbo'ers zelf zijn explicieter. „Het gebeurt in Amsterdam ook dat mensen gepest worden om hun geloof.“ De eerste klassers herkennen in hun eigen omgeving wel wat van het boek *Verboden letters op de muur* waarin de christelijke auteur Jan van Reenen schrijft over christenvervolg in Pakistan. „In het boek ontmoeten mensen elkaar niet echt. Mijn boodschap is dat het belangrijk is dat het juist wel gebeurt“, hield Van Reenen de leerlingen tijdens een gastles voor.

Biblebelt

Jos Clemens spreekt in ongeveer dezelfde bewoordingen. Hij liet zijn leerlingen niet alleen het boek lezen, maar wijdde er een opvallend project

aan onder de noemer 'leren van elkaar'. Daarvoor schakelde hij pabo-studenten van de Christelijke Hogeschool Ede in, die hij via e-mail, het vriendennetwerk hyves op internet en uiteindelijk via persoonlijke ontmoetingen in Amsterdam en Ede met elkaar in contact bracht. „Allochtonen moslimleerlingen die christelijke studenten op de biblebelt opzochten“, chargeert collega-docent levensbeschouwing Klaas van Meijeren. „Wij zijn een *almost all white school* en zitten hier heerlijk op de Veluwe“, beaamt Ronald de Graaf, godsdienst-docent aan de CHE, zonder omwegen. Ook voor de christelijke studenten in Ede kon het geen kwaad eens even de multiculturele wereld binnen te stappen, zegt hij. „Er bestaan over en weer vooroordelen en karikaturen.“ De enige manier om die echt uit de weg te ruimen, is door elkaar te ontmoeten, vindt hij. „En dan niet in de relatie van meester/juf versus alloch-

tone leerling“, voegt hij daaraan toe. „Dan zit je in een gezagsrelatie. Wij wilden dat de leerlingen van het vmbo in Amsterdam en onze studenten elkaars gelijke zouden worden, ondanks alle verschillen in leeftijd, cultuur en ontwikkeling.“ Daar is ruimte voor tijdens de opleiding. Via zogenoemde *minors*, studieprogramma's binnen de opleiding waarin studenten zich kunnen specialiseren, koos een aantal pabo-studenten ervoor zich te verdiepen in het onderwijs aan allochtonen leerlingen.

Buddy

Het 'elkaars werelden binnenlopen' gebeurde ook letterlijk. Eerst door een CHE-student via een 'buddy-systeem' te koppelen aan een vmbo'er van de school in Slotervaart (zie kader). Vervolgens door persoonlijke ontmoeting. Eerst kwamen de CHE-studenten naar Amsterdam. De moslim-leerlingen en christen-stu-

Zwarte school in Amsterdam-West ontdekt christenen op Veluwe – en andersom

delingen om te solliciteren op zo'n school, om zo een bijdrage te leveren aan het tegengaan van de segregatie in het onderwijs.“

Vervolg

Rest de vraag waarom een school met zoveel moslimleerlingen haar leerlingen een boek laat lezen over christenvervolg in Pakistan, waarin de christenen er bovendien aanzienlijk positiever vanaf komen dan de moslims. „Het boek was heel confronterend voor de kinderen“, knikt Clemens. „Ze vonden het boek discriminerend, daar belde zelfs een moeder over naar school. Maar de leerlingen vonden het boek niet zo indrukwekkend omdat moslims er slecht in zouden worden afgeschilderd, maar omdat moslims christenen zo slecht behandelen. Dat vonden ze heel naar.“

In de analyse van de docent levensbeschouwing komen de christenen er in het boek enkel en alleen gunstig uit doordat ze in een minderheids situatie zitten. Clemens: „Ze worden daardoor gedwongen tot inschikkelijkheid. De waarde van een cultuur komt pas echt tot zijn recht in een meerderheidsituatie.“ In die zin is het boek in Amsterdam-West zeker op zijn plaats. In wijken als Osdorp en Slotervaart is discriminatie aan de orde van de dag. En dan niet alleen de autochtonen tegen de allochtonen, ziet Clemens. „Ook onderling tussen Turkse en Marokkaanse leerlingen, moslims tegen Nederlanders en andersom.“ Van die polarisatie merkt hij in de klas overigens weinig. Een 'zwarte' school heeft het wat dat betreft makkelijker dan een school waar blank en zwart door elkaar lopen, vermoedt hij, maar op straat lopen zijn leerlingen er wel tegenaan. Daarom is het zo nodig die bruggen te slaan, vindt Clemens. „We hadden niet zozeer een cognitief, als wel een pedagogisch doel.“ Het heeft daarbij geen zin gelijk over moeilijke verschildpunten in geloofsopvatting te gaan delibereren, is zijn stellige overtuiging. „Gelijkeberigheid, daar kom je niet verder mee. Ik hecht grote waarde aan omgang met elkaar. Ga eerst maar eens samen e-mailen, eten en de gewone dagelijkse dingen doen. Dan ontdek je: het zijn mensen zoals wij.“

Verboden letters

In het boek *Verboden letters op de muur*, beschrijft Jan van Reenen hoe het christelijke meisje Salima wordt weggepest uit een moslimdorp in Pakistan. Als een van de moslims, Ajoub, wroeging krijgt en zich uiteindelijk bekeert tot het christelijk geloof, wacht hem dezelfde vijandelijke houding. Hij wordt opgepakt nadat hij er vals van beschuldigd wordt met teksten op de muur van de moskee de profeet Mohammed beledigd te hebben. Er volgt een arrestatie en een rechtszaak. Het boek beschrijft hoe Salima en Ajoub kracht krijgen om daarmee om te gaan. De titel zal de trouwe feuilletonlezers van het *Nederlands Dagblad* niet onbekend voorkomen: het boek verschijnt op dit moment als vervolgverhaal in deze krant. Het boek, dat bij uitgeverij Callenbach binnenkort zijn tweede druk beleefd, is „een verzonnen verhaal met veel waarheidsmomenten“, zegt auteur Jan van Reenen. Hij schreef het boek nadat hij bij Open Doers, een stichting die opkomt voor vervolgd christenen, „heel wat filmpjes“ had gezien over de situatie in Pakistan. In het boek wordt ten onrechte een jongen opgepakt die op een moskee geschreven zou hebben dat Mohammed een valse profeet is. „Dat is werkelijk gebeurd“, zegt Van Reenen. „In Pakistan komt het ook geregeld voor dat iemand zijn christelijke buren ten onrechte ergens van beschuldigt.“ De boodschap van het boek is wat hem betreft samen te vatten met „wat geloofsmoed vermag“ en „dat je in moeilijke situaties kracht krijgt om te geloven“. Hij was dan ook zeer verbaasd toen hij hoorde dat een klas allochtonen leerlingen in Amsterdam-West de opdracht kreeg het te lezen. „Dat had ik op geen enkele manier verwacht. Ze hadden het op het kaft uitgezocht.“ Hoewel er herkenbare elementen in zitten, wil hij de situatie in multicultureel Amsterdam en Pakistan niet een-op-een met elkaar vergelijken. „Daar leven moslims in een andere context dan hier. In Pakistan zijn moslims feller op andere religies.“ Van Reenen heeft grote bewondering gekregen voor de manier waarop de docenten op de zwarte vmbo-school te werk gaan. „Het is een school die niet altijd zonder moeilijkheden is.“

Leren van elkaar

Het project 'Leren van elkaar' begint met het lezen van het boek *Verboden letters op de muur*. De leerlingen maken hier een verslag van. Vervolgens maken de leerlingen in Amsterdam en de studenten in Ede korte introductiefilmpjes waarin ze zich aan elkaar voorstellen. De deelnemers melden zich ook aan bij het vriendennetwerk hyves, op internet. Vervolgens komen er e-mailsessies op gang tussen Amsterdam en Ede, waarbij de leerlingen een e-mailmaatje uit Ede krijgen. Er wordt heel wat afgemailed. Het begint met over en weer voorstellen, daarna wordt gemailld over een aantal thema's: 'nieuwsgierig', 'school', 'dromen' en 'vertrouwen'. Daarna bezoeken de hbo-studenten Amsterdam, en de vmbo-leerlingen Ede.

„In het begin had ik niet zoveel zin en ging het een beetje stroef, vindt Loubna (13). „Maar het werd steeds leuker.“ Eerst schreven zij elkaar hoe ze eruit zien („innerlijk en uiterlijk“), wat hun hobby's zijn, wat voor vrienden ze hebben en hoe hun kamer eruit ziet. Daarna werd het contact dieper. Loubna: „Met mijn e-mailmaatje ging ik in gesprek over allerlei onderwerpen en ook over het geloof.“ Nadia (12) mailde met haar maatje over haar dromen. „Ik heb geschreven over mijn vader. Dat hij in Marokko woont en dat ik hem mis.“ Imane (13) mailde dat ze later iets met kinderen wil doen, Oussama (14) dat hij een wereld zonder oorlog en geweld wenst. „Mijn e-mailmaatje droomde ongeveer hetzelfde, dat was heel leuk om te zien“, zegt hij. De leerlingen hebben goede herinneringen aan hun bezoek aan Ede. Ze aten tussen de middag een boterham bij de studenten thuis. „Dat was echt het leukste“, vindt Loubna. „Iedereen was aardig en het voelde alsof ik gewoon thuis was.“ „We hebben gepraat en grapjes gemaakt“, vult Imane aan. „Je leert zo wat ze dagelijks meemaken“, zegt Oussama. „Niet iedereen bidt bijvoorbeeld op dezelfde manier. Christenen bidden wel, maar anders. En toch zijn we niet echt heel anders.“

Wat heeft het lezen van het boek *Verboden letters op de muur* hun geleerd? „Dat je niet moet discrimineren om het geloof“, zegt Imane. „En dat het hier beter is dan in Pakistan.“ Dat moslims christenen in het boek de voet dwarszetten en dat een moslim zich bekeert tot het christelijk geloof doet het vieraal af als 'het is maar een boek'. In de 'echte wereld' gaat het eigenlijke geloven, vindt Nadia. Al merken de vier leerlingen dat ouders wel eens op de rem trappen. „Sommige ouders willen dat hun kinderen alleen met moslimkinderen spelen en trouwen“, zegt Nadia. „Ik vind dat het je eigen beslissing moet zijn.“